

УДК 368:336

О. В. Слободянюк,

кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту
Одеського інституту фінансів УДУФМТ
25-ї Чапаївської дивізії, 6, м. Одеса, 65070, Україна
e-mail: --2008@ukr.net

ТРАНСПАРЕНТНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИКІВ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК СТРАХОВОГО РИНКУ

У статті охарактеризована проблема щодо транспарентності та прозорості діяльності страхових компаній на вітчизняному страховому ринку. Наведено аналіз показників діяльності страхових компаній згідно статистичних даних, представлених журналом *Insurance Top*. Визначені основні проблеми розвитку страхового ринку України та сформульовані рекомендації щодо їх вирішення. Розкрито поняття транспарентності діяльності страховиків та показано його вплив на розвиток вітчизняного страхового ринку.

Ключові слова: транспарентність, прозорість, страховий ринок, страхові компанії, інформація, Інтернет, фінансові ризики, інформаційна відкритість, споживачі страхових послуг.

Проблема формування потужного страхового ринку має надзвичайно важливу роль для вирішення проблем вітчизняної економіки. Страхові компанії надаючи свої послуги через страховий захист знижують фінансові ризики суб'єктів господарювання та генерують значні обсяги інвестиційних ресурсів для фінансування національної економіки. Однак без прозорості та транспарентності діяльності страховиків не має к ним довіри з боку страхувальників. Тому питання транспарентності та її вплив на розвиток вітчизняного страхового ринку є актуальним питанням сьогодення.

Проблеми функціонування вітчизняного страхового ринку обговорюються у працях багатьох учених. Так, В. Д. Базилевич [1] розглядає формування попиту та пропозиції на страхові послуги, Т. А. Говорушко [3] показує у своїй монографії як управляти фінансовою діяльністю у страховій компанії, Ю. М. Дьячкова [4] розглядає страховий ринок в умовах нестабільної економіки, Т. А. Косова та Н. Е. Деєва [7] аналізують інвестиційну діяльність страхових компаній, а також Т. А. Косова [8] проводить стрес-тестування як інструмент діагностики фінансової стійкості банків, страхових компаній і підприємств, Г. Г. Козоріз [9] показує пріоритетні напрями модернізації страхового ринку України в

умовах глобальних викликів, О. Д. Сафонова [13] наводить проблеми розвитку сучасного стану страхового ринку України, Л. В. Шірінян [14] висвітлює економічну сутність фінансового регулювання страхового ринку. Однак питанням транспарентності та прозорості діяльності вітчизняних страховиків з боку вітчизняних вчених приділено недостатньо уваги і потребує подальших досліджень.

Більша частина науковців у своїх працях акцентує увагу на сучасному стані та перспективі розвитку страхового ринку України, визначає загальні проблеми та наводить шляхи їх вирішення. Однак питання транспарентності та прозорості діяльності вітчизняних страховиків з боку вітчизняних вчених є маловивченими.

Метою статті є обґрунтування теоретичних засад щодо розкриття поняття транспарентності діяльності страховиків та його впливу на розвиток вітчизняного страхового ринку.

Під транспарентністю розуміють прозорість, зрозумілість, інтерпретованість даних, їх відкритість, доступність і гласність.

Транспарентність – це рівень відкритості компанії, який досягається шляхом розкриття інформації про структуру організації, ризик-менеджмент, діяльність і її результати.

Відкритість – не найсильніша сторона українських страхових компаній. І хоча про непрозорість страхового бізнесу відомо давно, радикальні кроки для вирішення цієї проблеми не робляться. І навіть ті нечисленні ініціативи, які виходять з боку регулятора, саботують недобросовісними гравцями. Про те, навіщо ринку потрібна прозорість, і як її виміряти, розповідала Голова наглядової ради СК «БУСІН» Лариса Непочатова [12].

Транспарентність – невід’ємне якість будь-якої фінансової структури. Будь-то банк, пенсійний фонд або страхова компанія. Споживач послуг не зобов’язаний розбиратися в хитросплетінні бухгалтерських балансів, знати, з чого складаються резерви страховика, або який рівень його збитковості. У клієнта має бути просте мірило, інструмент, який по може відрізнити сумлінну компанію від шахрая, а платоспроможного страховика від банкрута. Однак, навіть та єдина вимога до транспарентності на українському страховому ринку, яка полягає в зобов’язанні кожної страхової компанії мати власний сайт, і публікувати на ньому інформацію про фінансовий стан, про власників істотної участі, про топ-менеджмент, не виконується. Нацкомфінпослуг, яка повинна контролювати дотримання цієї вимоги, ніяких даних не призводить, хоча відповідні розпорядження прийнято. Тому питання транспарентності для вітчизняного страхового ринку так і залишається відкритим [12].

Рівень інформаційної прозорості фінансових посередників – це стан розкриття ними відомостей щодо результатів своєї господарської діяльності, корпоративного управління, кадрової політики, тощо, внутрішнім та зовнішнім користувачам. Дані можуть розповсюджуватись для ознайомлення зацікавленим особам та широкому загалу з використанням різних механізмів: публікуватись у професійних та інформаційних виданнях, висвітлюватись на офіційних сайтах суб'єктів господарської діяльності або спеціалізованих передачах на телевізійних бізнес-каналах, тощо. Найбільш популярним, а водночас недорогим та масштабним за рівнем охоплення аудиторії методом розповсюдження інформації нині є Інтернет. Жодна фінансова компанія не може претендувати на високий рівень транспарентності, якщо вона не має власного сайту у Всесвітній мережі, дані на якому періодично оновлюються. Крім того, для окремих видів фінансових посередників, наприклад, банків, існують вимоги щодо інформаційної відкритості, дотримання яких є обов'язковою умовою для здійснення ними професійної діяльності на ринку фінансових послуг.

Інформаційна відкритість надає фінансовим посередникам ряд вагомих переваг для ефективної роботи у сучасних економічних умовах. Зокрема, компанії, що відповідально ставляться до своєчасного оприлюднення власних фінансових результатів перед акціонерами, інвесторами, учасниками фінансових ринків дають змогу як існуючим, так і потенційним клієнтам зробити висновки про перспективи роботи компаній, і відповідно, прийняти рішення про доцільність використання їх послуг у майбутньому. Таким чином, інформаційна прозорість фінансового посередника сприяє отриманню ним конкурентних переваг, залученню нових клієнтів та партнерів, підвищенню рівня ділової репутації, що у підсумку призводить до збільшення обсягів фінансових активів компанії, від яких багато у чому залежить рівень економічної безпеки [5].

Одним із найважливіших напрямів розвитку страхової діяльності, що дозволяє підвищити довіру громадян до страховиків і інституту страхування в цілому, є захист прав споживачів. Наявність своєчасної, якісної та зрозумілої для споживачів страхових послуг інформації щодо продуктів, винятків та особливих умов страхування є важливим елементом побудови довіри на страховому ринку, а також розвитку конкуренції на ньому [10].

На страховому ринку важливе значення має транспарентність фінансового регулятора – Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг) та

страхових компаній. У цілому діяльність регулятора страхового ринку є достатньо прозорою і створює передумови для захисту прав споживачів страхових послуг, під якою розуміють сукупність передбачених правом умов, що передують виникненню самого права на захист у страхувальника та служать поясненням застосування тих чи інших способів захисту [6].

Журнал *Insurance Top* [11] щоквартально надає дані щодо діяльності страхових компаній на вітчизняному страховому ринку. Так у 2015 році основну частку страхових виплат (99%) забезпечують 100 страхових компаній ризикового страхування і 15 компаній зі страхування життя. Близько 200 страхових компаній знаходяться в замороженому стані (сукупно на них припадає менше 1% ринку) і навряд чи зможуть найближчим часом створити конкуренцію.

Загальна кількість страхових компаній станом на 31.12.2015 становила 361, у тому числі СК «life» – 49 компаній, СК «non – life» – 312 компаній, (станом на 31.12.2014 – 382 компанії, у тому числі СК «life» – 57 компаній, СК «non-life» – 325 компаній). Кількість страхових компаній має тенденцію до зменшення, так за 2015 рік порівняно з 2014 роком, кількість компаній зменшилася на 21 СК, порівняно з 2013 роком зменшилася на 46 СК, станом на 31.12.2012 – 414 компанії, у тому числі СК «life» – 62 компанії, СК «non-life» – 352 компанії.

За 2015 рік частка валових страхових премій у відношенні до ВВП становила 1,5%, що на 0,2 в.п. менше в порівнянні з 2014 роком; частка чистих страхових премій у відношенні до ВВП за 2015 рік становила 1,1%, що на 0,1 в.п. менше в порівнянні з відповідним показником 2014 року.

За 2013 рік частка валових страхових премій у відношенні до ВВП становила 2,0%, що на 0,5 в.п. більше в порівнянні з 2012 роком; водночас, частка чистих страхових премій у відношенні до ВВП за 2013 рік становила 1,5%, та залишилась на рівні 2012 року.

У порівнянні з 2014 роком в 2015 році на 2968,7 млн. грн. (11,1%) збільшився обсяг надходжень валових страхових премій, обсяг чистих страхових премій збільшився на 3762,1 млн. грн. (20,2%). Збільшення валових страхових премій відбулося з таких видів страхування: страхування вантажів та багажу (збільшення валових страхових платежів на 1713,4 млн. грн. (93,0%)); автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка») (збільшення валових страхових платежів на 1311,6 млн. грн. (20,0%)); страхування відповідальності перед третіми особами (збільшення валових страхових платежів на 619,7 млн. грн. (43,0%)); медичне страхування (збільшення валових страхових платежів на 303,8 млн.

грн. (18,7%)); страхування майна (збільшення валових страхових платежів на 280,9 млн. грн. (8,8%)); авіаційне страхування (збільшення валових страхових платежів на 172,3 млн. грн. (62,3%)); страхування медичних витрат (збільшення валових страхових платежів на 158,6 млн. грн. (47,8%)).

Проте, у порівнянні з 2014 роком, у 2015 році зменшився обсяг валових страхових премій з таких видів страхування, як: страхування фінансових ризиків (зменшення валових страхових платежів на 741,3 млн. грн. (17,1%)); страхування від нещасних випадків (зменшення валових страхових платежів на 427,8 млн. грн. (44,4%)); страхування кредитів (зменшення валових страхових платежів на 336,0 млн. грн. (49,1%)); страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ (зменшення валових страхових платежів на 330,3 млн. грн. (14,3%)).

У порівнянні з 2012 року в 2013 році на 7 153,7 млн. грн. (33,3%) збільшився обсяг надходжень валових страхових премій, обсяг чистих страхових премій збільшився на 1 273,9 млн. грн. (6,3%). Основним фактором зростання валових страхових премій у 2013 році, у порівнянні з 2012 роком, стало збільшення обсягу внутрішнього перестраховування на 5 879,6 млн. грн. (5,8 разів).

Разом з цим, питома вага чистих страхових премій у валових страхових преміях за 2013 рік становила 75,2%, що на 19,1 в.п. менше в порівнянні з відповідним періодом 2012 року. Основними змінами за видами страхування, що вплинули на це, є зростання чистих страхових премій, з таких видів страхування як: страхування життя (збільшення чистих страхових премій на 667 млн. грн. (36,9%)); добровільне особисте страхування (збільшення чистих страхових премій на 441,3 млн. грн. (15,4%)); страхування фінансових ризиків (збільшення чистих страхових премій на 302,9 млн. грн. (14,4%)).

Питома вага чистих страхових премій у валових страхових преміях за 2015 рік становила 75,2%, що на 5,7 в.п. більше в порівнянні з 2014 роком.

Протягом 2015 року зросла кількість укладених договорів страхування на 67716,1 тис. одиниць (або на 50,3%), при цьому на 73503,7 тис. одиниць (у 2,8 рази) зросла кількість договорів з добровільного страхування, в тому числі: кількість укладених договорів страхування майна збільшилася на 27781,4 тис. одиниць (у 8,3 рази); кількість укладених договорів страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ збільшилася на 27827,1 тис. одиниць (у 10,4 разів); кількість укладених договорів страхування від нещасних випадків збільшилася на 6373,3 тис. одиниць (на 62,1%).

Таблиця 1

**Кількість договорів страхування, укладених протягом останніх років,
тис. од.**

Показники	2012	2013	2014	2015	Темпи приросту		
					2013/ 2012	2014/ 2013	2015/ 2014
					%	%	%
Кількість договорів, крім договорів з обов'язкового страхування від нещасних випадків на транспорті, у тому числі:	35 204,8	87 328,5	35 975,7	109106,8	148,1	-58,8	203,3
зі страхувальниками - фізичними особами	29 782,3	80 345,0	32 699,4	106321,2	169,8	-59,3	225,1
Кількість договорів з обов'язкового особистого страхування від нещасних випадків на транспорті	142 952,0	97 952,0	98 737,5	93322,5	-31,5	0,8	-5,5

Джерело: розроблено автором.

Обсяг валових страхових виплат/відшкодувань в 2015 році у порівнянні з 2014 роком збільшився на 3035,1 млн. грн. (59,9%), обсяг чистих страхових виплат збільшився на 2709,8 млн. грн. (55,4%). Зростання обсягів валових страхових виплат за 2015 рік мало місце у всіх основних системо утворюючих видах страхування. Так збільшилися валові страхові виплати з таких видів страхування, як: автострахування (збільшення валових страхових платежів на 313,3 млн. грн. (10,9%)) та страхування життя (збільшення валових страхових виплат на 252,4 млн. грн. (105,5%)). Також значно збільшилися валові страхові виплати зі страхування фінансових ризиків на 1355,7 млн. грн. (у 2,9 рази) та страхування майна на 257,7 млн. грн. (146,1%). Водночас, зменшилися валові страхові виплати зі страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ на 83,0 млн. грн. (43,1%).

Рівень валових виплат в 2015 році у порівнянні з аналогічним періодом 2014 року (18,9%) збільшився на 8,3 в.п. та становив 27,2%.

Рівень чистих страхових виплат станом на 31.12.2015 становив 34,0%, що більше на 7,7 в.п. у порівнянні з аналогічним періодом минулого року.

Високий рівень валових та чистих страхових виплат спостерігається з медичного страхування – 62,1% та 64,3%, за видами добровільного

особистого страхування – 46,2% та 48,9%, страхування життя – 22,5%, з обов’язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів – 37,6% та 34,8% відповідно.

Рівень валових виплат у 2013 році у порівнянні з аналогічним періодом 2012 року (23,9%) зменшився на 7,7 в.п. та становив 16,2%. Таке падіння відбулося за рахунок зменшення обсягу валових страхових виплат на 9,7 в.п. при збільшенні на 33,3% надходжень валових страхових платежів.

Обсяг чистих страхових виплат у 2013 році зменшився на 8,1%. У структурі зазначеного показника відбулися значні зміни в розрізі видів страхування: у порівнянні з аналогічним періодом 2012 року приріст страхових виплат відбувся за такими видами страхування: страхування життя (81,7%), медичне страхування (безперервне страхування здоров’я) (12,1%), при цьому зменшилися чисті страхові виплати зі страхування фінансових ризиків (79,6%), страхування майна (65,6%), страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ (51,7%), страхування кредитів (39,7%).

Чисті страхові виплати з автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка») зазнали невеликих змін (темп приросту – 3,3%). Страхові резерви станом на 31.12.2013 зросли на 14,8% у порівнянні з аналогічною датою 2012 року, що пояснюється істотним збільшенням надходжень валових страхових платежів.

Таблиця 2

Страхові премії та виплати за останні роки, млн. грн.

Показники	2012	2013	2014	2015	Темпи приросту		
					2013/ 2012	2014/ 2013	2015/ 2014
					%	%	%
Валові страхові премії, у тому числі:	21 508,2	28 661,9	26 767,3	29736,0	33,3	-6,6	11,1
зі страхування життя	1 809,5	2 476,7	2 159,8	2186,6	36,9	-12,8	1,2
Валові страхові виплати, у тому числі:	5 151,0	4 651,8	5 065,4	8100,5	-9,7	8,9	59,9

Продовження Таблиці 2

зі страхування життя	82,1	149,2	239,2	491,6	81,7	60,3	105,5
Рівень валових виплат, %	23,9%	16,2%	18,9%	27,2%	-	-	-
Чисті страхові премії	20 277,5	21 551,4	18 592,8	22354,9	6,3	-13,7	20,2
Чисті страхові виплати	4 970,0	4 566,6	4 893,0	7602,8	-8,1	7,1	55,4
Рівень чистих виплат, %	24,5%	21,2%	26,3%	34,0%	-	-	-

Джерело: розроблено автором.

Операції вихідного перестраховування за 2015 рік зросли на 2,1% з 9704,2 млн. грн. до 9911,3 млн. грн. На збільшення операцій вихідного перестраховування за 2015 рік вплинуло збільшення на 65,3% перестраховування із страховиками-нерезидентами. При цьому, на 9,7% зменшилась операції з перестраховування в середині країни.

Таблиця 3

Перестраховувальні операції, млн. грн.

Показники	2012	2013	2014	2015	Темпи приросту		
					2013/ 2012	2014/ 2013	2015/ 2014
					%	%	%
Сплачено на перестраховування, у тому числі:	2 522,8	8 744,8	9 704,2	9911,3	246,6	11,0	2,1
- перестраховикам-резидентам	1 230,8	7 110,4	8 173,7	7381,1	477,7	15,0	-9,7
- перестраховикам-нерезидентам	1 292,0	1 634,4	1 530,5	2530,2	26,5	-6,4	65,3
Виплати, компенсовані перестраховиками, у тому числі:	537,8	486,7	640,9	1345,8	-9,5	31,7	110,0
- перестраховиками-резидентами	181,1	85,2	172,4	497,7	-53	102,3	188,7
- перестраховиками-нерезидентами	356,7	401,5	468,5	848,1	12,6	16,7	81,0
Отримані страхові премії від перестраховувальників-нерезидентів	275,4	324,0	12,9	38,1	17,6	-96,0	195,3
Виплати, компенсовані перестраховувальникам-нерезидентам	15,9	27,4	9,9	12,9	72,3	-63,9	30,3

Джерело: розроблено автором.

Таблиця 4

Страхові резерви, млн. грн.

Показники	2012	2013	2014	2015	Темпи приросту		
					2013/ 2012	2014/ 2013	2015/ 2014
					%	%	%
Обсяг сформованих страхових резервів	12 577,6	14 435,7	15 828,0	18376,3	14,8	9,6	16,1
- резерви зі страхування життя	3 222,6	3 845,8	5 306,0	6889,3	19,3	38,0	29,8
- технічні резерви	9 355,0	10 589,9	10 522,0	11487,0	13,2	-0,6	9,2

Джерело: розроблено автором.

Страхові резерви станом на 31.12.2015 зросли на 16,1% у порівнянні з аналогічною датою 2014 року, при цьому технічні резерви – на 9,2%, а резерви зі страхування життя – на 29,8%.

У порівнянні з аналогічною датою 2015 року зменшилися такі показники, як загальні активи страховиків (-13,6%); активи, визначені ст. 31 Закону України «Про страхування» для представлення коштів страхових резервів (-10,1%) та обсяг сплачених статутних капіталів (-4,3%)

В 2013 році, у порівнянні з аналогічним періодом 2012 року зросли такі показники, як загальні активи страховиків, обсяг сплачених статутних капіталів (так, станом на 31.12.2013 їх приріст становив 18,1% та 4,5% відповідно). Разом з цим, активи, визначені ст. 31 Закону України «Про страхування» для представлення коштів страхових резервів, зменшилися на 22,4%. Приріст загальних активів страховиків у обсязі 18,1% у порівнянні з аналогічною датою 2012 року частково пояснюється тим, що до загального обсягу активів, у зв'язку зі змінами звітних форм для страховиків, стали включатися частки перестраховиків у страхових резервах у обсязі 3 052,8 млн. грн., яка до цього не збільшувала величини активів страховиків.

Зменшення активів у 2013 році, визначених ст. 31 Закону України «Про страхування» для представлення коштів страхових резервів, обумовлене в першу чергу зменшенням обсягів акцій на 40,3% (з 29,9 млрд. грн. станом на 31.12.2012 до 17,8 млрд. грн. станом на 31.12.2013), які складають близько 47% зазначених активів. Також, зменшення спостерігається по таким видам активів як облігації (на 48,5%), нерухоме майно (на 7,9%), цінні папери, що емітуються державою (на 9,8%). При

цьому, збільшилися активи у грошових коштах на поточних рахунках (на 15,6%), банківські вклади (депозити (на 6,3%), права вимоги до перестраховиків (на 59,5%).

Станом на 31.12.2013 у порівнянні з аналогічним періодом 2012 року структура активів дозволених категорій, які використовують страховики для представлення коштів страхових резервів, суттєво не змінилася.

Таблиця 5

Активи страховиків та статутний капітал, млн. грн.

Показники	2012	2013	2014	2015	Темпи приросту		
					2013/ 2012	2014/ 2013	2015/ 2014
					%	%	%
Загальні активи страховиків (згідно з формою 1 (П(С)БО 2))	56 224,7	66 387,5	70 261,2	60729,1	18,1	5,8	-13,6
Активи, визначені ст. 31 Закону України «Про страхування» для представлення коштів страхових резервів	48 831,5	37 914,0	40 530,1	36418,8	-22,4	6,9	-10,1
Обсяг сплачених статутних капіталів	14 579,0	15 232,5	15 120,9	14474,8	4,5	-0,7	-4,3

Джерело: розроблено автором.

Однак єдиного джерела інформації, щодо зрівняння всіх страхових компаній, аналізу їх платоспроможності та бази аналітичних показників страхових компаній не існує.

Існують критерії підходу до вибору надійної страхової компанії:

- Надійність: страхова компанія повинна здійснювати свою діяльність на ринку мінімум 100 років, - цю інформацію можна знайти на офіційних сайтах компаній.
- Рейтинг групи: рейтинг міжнародних рейтингових агентств, таких як Standard & Poor's, Moody's, Fitch Ratings, які визначають рейтинг цілої фінансової групи.
- Прозорість діяльності (IPO) – первинне публічне розміщення акцій.
- Надання гарантій клієнтам з боку держави, самої компанії та компанії з перестраховання.
- Гарантії доходу клієнтам: наприклад дохід від інвестицій.
- Масштаб діяльності: компанія повинна працювати мінімум у 20 країнах – на світових ринках.

Оцінка надійності страхової компанії - більш ніж актуальне завдання і для її клієнтів, і для партнерів по бізнесу, і для інвесторів. Одне з найбільш популярних і універсальних засобів вирішення цього завдання – привласнення страховим компаніям формалізованих оцінок рейтингових агентств і саме ці оцінки з повною підставою зазвичай і називаються «рейтинги страхових компаній». У світі кілька рейтингових агентств є визнаними авторитетами, оцінками яких безумовно довіряють. Цілий ряд страхових і перестраховувальних компаній вже отримали рейтингові оцінки міжнародних агентств, а ще більше число страхових організацій мають оцінки від рейтингових агентств з України.

За наявного рівня прозорості страхового ринку представлена методика розрахунку факторів, які максимально адекватно відображають комплексну привабливість страхових установ для юридичних та фізичних осіб.

Для рейтингу страхових компаній враховуються такі фактори: боргове навантаження; ліквідність страхової компанії; рівень виплат; приріст страхових премій; приріст власного капіталу страхової компанії; входження страхової компанії до міжнародної фінансової групи (міжнародної страхової компанії); рівень перестраховування [15].

Розглянемо оцінку надійності страхових компаній по кількості акцій щорічного рейтингу журналу Forbes. Перші місця рейтингу займають дочірні підприємства міжнародних фінансових груп. Однак, якщо 2014 року йшлося про дочірніх страховиків австрійської, французької та німецької компаній, то 2015 року всі перші місця здобули компанії з австрійським і нідерландським капіталом.

Так, за даними рейтингу журналу Forbes на першому місці – страхова компанія «Княжа Vienna Insurance Group». Згідно з даними Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України, 89,9% акцій страховика належать VIENNA INSURANCE GROUP AG Wiener Versicherung Gruppe. На другому місці – компанія «Унікар», 92,2%-ний пакет акцій якої контролює UNIQA internationale Beteiligungs-Verwaltungs GmbH (Відень). Третє місце здобула «Українська страхова група», а зараз належить на 92% TBIH Financial Services Group N.V. із Нідерландів.

Чотири страхові компанії не увійшли до рейтингу через високий рівень перестраховування, що може свідчити або про участь компанії у схемах, або про роботу з великими ризиками, що притаманно для корпоративного сегменту, але не для ритейлу. До рейтингу не потрапили «ХДІ Страхування», які віддали в перестраховування 74,85%; «Дніпроінмед»,

який перестрашував 100,42% від премій; «Бусин», який працює з великими ризиками, зокрема, авіаційними (рівень перестрашування – 88%) і компанія «Надійна», з показником перестрашування в понад 91,89%.

Торішні учасники топ-3 рейтингу страховиків Forbes – «АХА Страхування» і «Allianz Україна» – за підсумками 2014 року посіли, відповідно, 8 і 14 місця в рейтингу. З 24 місця на 12 піднялася компанія «Іллічівське», яка входить до СКМ.

Як і рік тому, два останні місця в рейтингу розділили одна з найстаріших страхових компаній країни АСКА й компанія «Альянс».

Щорічний рейтинг надійності страхових компаній українського Forbes розраховується для того, щоб допомогти клієнтам і партнерам страховиків при прийнятті рішення про співпрацю з тією чи іншою компанією. У рейтинг страхових компаній 2015 увійшли 29 найбільших страховиків. Всього ж, за даними Нацкомфінпослуг, ризиковий сегмент страхового ринку в 2015 році формували 325 страхових компаній [15].

Таким чином підвищенню транспарентності страхового ринку сприятиме створення спеціалізованого сайту в мережі Інтернет, у даному випадку завдяки журналу *Insurance Top*, з метою інформування громадян про страховиків, страхових посередників, ціни і умови окремих видів страхування для забезпечення передумов усвідомленого вибору страхувальниками страхових послуг, їх постачальників і продавців на альтернативній основі.

Транспарентність страхової компанії передбачає розкриття інформації про її діяльність і фінансові результати, формування страхових тарифів тощо. Недостатній рівень страхової культури більшої частини споживачів страхових послуг істотно обмежує використання і розвиток механізмів страхового захисту, що в основному обумовлене: обмеженістю інформації про страхування і суб'єктів страхової справи в засобах масової інформації, недостатньо кваліфікованим менеджментом страхової галузі, низьким рівнем життя значної частини населення, слабким розвитком сфер малого бізнесу і підприємництва, коротким горизонтом фінансового планування домогосподарств і господарюючих суб'єктів.

Для забезпечення реалізації права споживачів фінансових послуг на прозорість інформації доцільним було би введення обов'язкового оприлюднення інформації про розмір агентської винагороди у кожному страховому платежі. Маючи таку інформацію, споживач страхових послуг зможе обирати страхову компанію більш обґрунтовано та об'єктивно [2].

Транспарентність страхової компанії пов'язана з підвищенням якості і прозорості інформації, що розкривається ними в бухгалтерській, ста-

тистичній, консолідованій фінансовій звітності на основі міжнародних стандартів. Підвищення вимог до обсягу, якості і періодичності представлення суб'єктами страхової справи звітності і іншої інформації, що розкривається ними, не повинно супроводжуватися дублюванням показників і їх зайвою деталізацією.

Таким чином підвищенню транспарентності страхового ринку сприятиме створення спеціалізованого сайту в мережі Інтернет з метою інформування громадян про страховиків, страхових посередників, ціни і умови окремих видів страхування для забезпечення передумов усвідомленого вибору страхувальниками страхових послуг, їх постачальників і продавців на альтернативній основі.

Список використаної літератури

1. Базилевич В. Д. Новітні тенденції та протиріччя на страховому ринку України / В. Д. Базилевич // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2012. – Вип. 133. – С. 5-8.
2. Вицихович О. В. Аналіз впливу обсягів агентської винагороди на рівень захисту прав та інтересів споживачів у страхуванні / О. В. Вицихович // Управління розвитком. – 2014. – № 2. – С. 160-162.
3. Говорушко Т. А. Управління фінансовою діяльністю страхової компанії з метою забезпечення її ефективного розвитку : [монографія] / Т. А. Говорушко, В. М. Стецюк, О. Ю. Толстенко. – Київ : ЦУЛ, 2013. – 166 с.
4. Дьячкова Ю. М. Страховий ринок в умовах нестабільної економіки / Ю. М. Дьячкова // Вісник Донбаської державної машинобудівної академії. – 2014. – № 2 (33). – С. 172–176.
5. Зачосова Н. В. Інформаційна транспарентність як фактор впливу на процес управління економічною безпекою фінансових посередників [Електронний ресурс] / Н. В. Зачосова, Д. М. Куценко. – Східноєвропейський університет економіки і менеджменту, м. Черкаси. – Режим доступу : <http://eprints.kname.edu.ua/38595/1/60-62.pdf>. (дата 15.11.15). – Назва з екрану.
6. Ільченко Г. О. Проблеми визначення підстав для захисту прав споживачів страхових послуг / Г. О. Ільченко // Актуальні проблеми держави і права. – 2014. – Вип. 71. – С. 274-279.
7. Косова Т. Д. Інвестиційна діяльність страхових компаній України: проблеми і перспективи / Т. Д. Косова, Н. Е. Деєва // Розвиток економічних методів управління національною економікою та економікою підприємства : зб. наук. праць ДонДУУ. – Донецьк : ДонДУУ, 2014. – Т. XV. – С. 112-120. – (серія «Економіка»; вип. 282).
8. Косова Т. Д. Стрес-тестування як інструмент діагностики фінансової стійкості банків, страхових компаній і підприємств / Т. Д. Косова // Торгівля і ринок України. – 2011. – Вип. 31. – Т. 2. – С. 243-251.

9. Козоріз Г. Г. Пріоритетні напрями модернізації страхового ринку України в умовах глобальних викликів / Г. Г. Козоріз // Регіональна економіка. – 2013. – № 1. – С. 26-34.
10. Привалова О. М. Управління якістю розкриття інформації як інструмент захисту прав споживачів послуг страхування життя в Україні / О. М. Привалова // Фінансовий простір. – 2013. – № 2. – С. 47-52.
11. Підсумки діяльності страхових компаній. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forinsurer.com/files/file00556.pdf>. (дата 18.11.15). – Назва з екрану.
12. Insurance TOP, № 1 (53), 2015. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forinsurer.com/news/16/04/12/33723>. (дата 20.11.15). – Назва з екрану.
13. Сафонова О. Д. Сучасний стан страхового ринку України та основні проблеми його розвитку / О. Д. Сафонова // Економіка харчової промисловості. – 2014. – № 1(21). – С. 98-102.
14. Шірінян Л. В. Економічна сутність фінансового регулювання страхового ринку / Л. В. Шірінян // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2013. – Вип. 149. – С. 62-64.
15. Слободянюк О. В. Вплив конкурентоспроможності на рейтинг страхових компаній в Україні / О. В. Слободянюк, О. М. Ротарь // Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту. – Луцьк, 2016. – Випуск № 14. – С. 190-195.

Стаття надійшла 21.11.2015 р.

О. В. Слободянюк,

кандидат экономических наук, доцент,
заведующая кафедры финансов, денежного оборота и кредита
Одесского института финансов УГУФМТ
25 Чапаевская дивизия, 6, г. Одесса, 65070, Украина
e-mail: --2008@ukr.net

ТРАНСПАРЕНТНОСТЬ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТРАХОВЩИКОВ И ЕЕ ВЛИЯНИЕ НА РАЗВИТИЕ СТРАХОВОГО РИНКА

Аннотация. В статье охарактеризована проблема транспарентности и прозрачности деятельности страховых компаний на отечественном страховом рынке. Приведен анализ показателей деятельности страховых компаний согласно статистическим данным, представленным журналом *Insurance Top*. Определены основные проблемы развития страхового рынка Украины и сформулированы рекомендации по их решению. Раскрыто понятие транспарентности деятельности страховщиков и показано его влияние на развитие отечественного страхового рынка.

Ключевые слова: транспарентность, прозрачность, страховой рынок, страховые компании, информация, Интернет, финансовые риски, информационная открытость, потребители страховых услуг.

O. V. Slobodyanyuk,

PhD in Economics, Associate Professor,
Head of Finance, Money Circulation and
Credit Department of Odesa Institute of Finance
of the Ukrainian State University
of Finance and International Trade,
25 Chapaievskoi divizii, Odesa, 65070, Ukraine
e-mail: --2008@ukr.net

ACTIVITIES' TRANSPARENCY OF INSURERS AND ITS INFLUENCE ON INSURANCE MARKET DEVELOPMENT

Summary

The problem of a strong insurance market forming is essential for national economy for solving its problems. Insurance companies, providing their services through insurance coverage, reduce the financial risk of the entities and generate significant amounts of investment resources to finance the national economy. However, without clarity and transparency of insurers' activity there is not the confidence from the insured to them. Therefore, the issue of transparency, as a subject of research, and its impact on the national insurance market caused the goal setting and illustrated the topic of this article.

The goal of the article is grounding of theoretical principles of concept disclosure of the insurers' transparency and its impact on the national insurance market's development.

In the research process the following methods were used: systematic approach, theoretical generalization and comparison, analysis and synthesis.

Describing the concept of transparency and examining its impact on the national insurance market it could be said that the insurance company provides transparency of disclosure about its activities and financial results, the insurance rates formation and so on. But insufficient level of insurance culture of the most insurance services' consumers severely limits the use and development of insurance coverage mechanisms. Therefore, to ensure the right of financial services' consumers and information transparency it would be appropriate to introduce compulsory disclosure of general information about the insurance companies' activities and their financial performance.

Creation of a specialized web-site will contribute to transparency improving in the insurance market, for example through the magazine *Insurance Top*, in order to inform citizens about insurers, insurance brokers, the prices and terms of individual insurance for prerequisites informed choice policyholders of insurance service providers and sellers on a competitive basis.

Keywords: transparency, clarity, insurance market, insurance, information, Internet, financial risks, information transparency, consumers of insurance services.

References

1. Bazylevych, V. D. (2012). Novitni tendetsii ta protyrichchia na strakhovomu rynku Ukrainy [Modern tendencies and contradictions at the Ukrainian

- insurance market]. *Visnyk Kuivs'koho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenko. Ekonomika – Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics*, Vyp. 133, pp. 5-8. [in Ukrainian].
2. Vytsykhovych, O. V. (2014). Analiz vplyvu obsiahiv ahents'koi vynahorodu na riven' zakhystu prav ta interesiv spozhuvachiv [Analysis of the agencies' fee volume impact on the level of consumers protection in the insurance field]. *Upravlinnia rozvytkom – Management of development*, № 2, pp. 160-162. [in Ukrainian].
 3. Hovorushko, T. A., Stetsiuk, V. M. & Tolstenko, O. Yu. (2013). Upravlinnia finansovoiu diial'nistiu strakhovoi kompanii z metoiu zabezpechennia ii efektuvnoho rozvytku [Management of insurance companies' financial activity with the purpose of its effective development provision]. Kyiv : TsUL. [in Ukrainian].
 4. D'iachkova, Yu. M. (2014). Strakhovyi rynek v umovakh nestabil'noi ekonomiky [Insurance market in the conditions of unstable economy]. *Visnyk Donbas'koi derzhavnoi mashynobudivnoi akademii – Bulletin of Donbas State machine-building academy*, № 2 (33), pp. 172-176. [in Ukrainian].
 5. Zachosova, N. V. & Kutsenko, D. M. Informatsiina transparentnist' yak faktor vplyvu na protsess upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu finansovykh poseredpykiv [Informational transparency as the impact factor on the financial agents' economic security managing process]. *Skhidnoievropeis'kyi universytet ekonomiky i menedzhmentu – West European University of economy and finances*. Retrieved from <http://eprints.kname.edu.ua/38595/1/60-62.pdf>. [in Ukrainian].
 6. Il'chenko, H. O. (2014). Problemy vyznachennia pidstav dliia zakhystu prav spozhuvachiv strakhovykh posluh [Issues of bases determination for consumers of insurance services protection]. *Aktual'ni problemy derzhavy i prava – Actual issues of state and law*, Vyp. Вип. 71, pp. 274-279. [in Ukrainian].
 7. Kosova, T. D. & Dieieva, N. E. (2014). Investytsiina diial'nist' strakhovykh kompanii Ukrainy : prolemy i perspekyvy [Investment activity of Ukrainian insurance companies : issues and perspectives]. *Rozvytok ekonomichnykh metodiv upravlinnia natsional'noiu ekonomikoiu ta ekonomikoiu pidpriemstva : zb. nauk. prats' DonDUU – Development of economic administration methods of national economy and enterprises : Bulletin of DonDUU*, Donets'k : DonDUU, T. XV, Vyp. 282, pp. 112-120. [in Ukrainian].
 8. Kosova, T. D. (2011). Stress-testuvannia yak instrument diahnostryky finansoboi stiikosti bankiv, strakhovykh kompanii i pidpriemstv [Test of stress as an instrument of business solvency of banks, insurance sompanies and enterprises]. *Torhivlia i rynek Ukrainy – Trade and Market in Ukraine*, Vyp. 31, T.2, pp. 243-251. [in Ukrainian].
 9. Kosoriz, H. H. (2013). Priorytetni napriamy modernizatsii strakhovoho rynku Ukrainy v umovakh hlobal'nykh vyklykiv [Priorities of Ukrainian insurance market development in the conditions of global challenges]. *Rehional'na ekonomika – Regional economy*, № 1, pp. 26–34. [in Ukrainian].
 10. Pryvalova, O. M. (2013). Upravlinnia iakistiu rozkryttia informatsii yak in-

- strument zakhystu prav spozhyvachiv posluh strakhuvannia zhyttia v Ukraini [Management of the information disclosure quality as an instrument of the consumers of the life insurance services protection in Ukraine]. *Finansovyi prostir – Financial field*, № 2, pp. 47-52. [in Ukrainian].
11. Pidsumky diial'nosti strakhovykh kompanii [Resume of the insurance companies' activity]. Retrieved from <http://forinsurer.com/files/file00556.pdf>. [in Ukrainian].
 12. Insurance TOP, № 1 (53), 2016. Retrieved from <http://forinsurer.com/news/16/04/12/33723>. [in Ukrainian].
 13. Safonova, O. D. (2014). Suchasnyi stan strakhovoho rynku Ukrainy ta osnovni problem yoho rozvytky [Modern state of Ukrainian insurance market and main issues of its development]. *Ekonomika kharchovoi promyslovosti – Economy of food industry*, № 1(21), pp. 98–102. [in Ukrainian].
 14. Shirinian, L. V. (2013). Ekonomichna sutnist' finansovoho rehuliuвання strakhovoho rynku [Economic essence of insurance market's financial regulation]. *Visnyk Kuivs'koho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenko. Ekonomika – Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics*, Vyp. 149, pp. 62-64. [in Ukrainian].
 15. Slobodianiuk, O. V. & Rotar', O. M. (2016). Vplyv konkurentospromozhnosti na reitynh strakhovykh kompanii v Ukraini [Competitiveness impact on the Ukrainian insurance companies' rating]. *Visnyk Volyns'koho instytutu ekonomiky ta menedzmentu – Journal of Volyn Institute for Economics and Management, Luts'k*. Vyp. № 14, pp. 190-195. [in Ukrainian].